

31. DRŽAVNO NATJECANJE IZ GEOGRAFIJE 2024.

6. RAZRED

RADNI MATERIJAL ZA ISTRAŽIVAČKI RAD

PRILOG 1. Gradovi s najvećom gustoćom naseljenosti u svijetu

Među deset gradova na svijetu s najvećom gustoćom naseljenosti najviše ih je u Aziji. Na Filipinima se nalaze čak četiri grada koji su među deset gradova na svijetu s najvećom gustoćom naseljenosti. Manila je filipinski glavni grad u kojemu živi 46 178 stanovnika po četvornome kilometru. U blizini Manile (metropolitanskoj regiji) izrazito su gusto naseljeni i Pateros (36 447 stan./km²), Mandaluyong (34 925 stan./km²) i Caloocan (27 989 stan./km²). Filipinsko je stanovništvo vrlo mlado: u dobi je do 14 godina 33,0 % stanovništva, od 15 do 64 godine 62,7 %, a u dobi od 65 i više godina 4,3 %. U primarnim je djelatnostima zaposleno 32,0 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 15,1 %, a u uslužnim 52,9 %. Vrijednost filipinskoga HDI-ja iznosi 0,710 te su Filipini bili na 113. mjestu od 193 država 2022.

Iako Irak ima gustoću naseljenosti od samo 105 stanovnika po četvornome kilometru, velik je udio stanovništva koncentriran u Bagdadu (32 874 stan./km²). Stanovništvo je u prosjeku mlado: u dobi je do 14 godina 38,0 % stanovništva, od 15 do 59 godina 57,2 %, a u dobi od 60 i više godina 4,8 %. U primarnim djelatnostima zaposleno je 23,4 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 16,1 %, a u tercijarnim 60,5 %. Unatoč znatnim naftnim zalihama na svjetskoj razini Irak je među siromašnijim državama na Bliskome istoku. Vrijednost iračkoga HDI-ja iznosi 0,673 te je Irak bio na 128. mjestu 2022.

Raskošni bungalovi i neboderi s brojnim i sirotinjskim četvrtima slika su Mumbaija (32 303 stan./km²), financijske prijestolnice Indije. Stanovništvo je u prosjeku mlado: u dobi je do 14 godina 30,9 %, od 15 do 59 godina 61,2 %, a u dobi od 60 i više godina 7,9 % stanovnika. U primarnim djelatnostima zaposleno je 52,6 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 15,9 %, a u tercijarnim 31,5 %. Vrijednost indijskoga HDI-ja iznosi 0,644 te je Indija bila na 134. mjestu 2022.

Glavni i najveći grad Bangladeša, Dhaka, ima gustoću naseljenosti 29 069 stan./km². Stanovništvo je u prosjeku vrlo mlado: u dobi je do 14 godina 34,8 % stanovnika, od 15 do 59 godina 58,1 %, a u dobi od 60 i više godina 7,1 %. U primarnim djelatnostima zaposleno je 43,8 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 16,0 %, a u uslužnim 40,2 %. Vrijednost bangladeškoga HDI-ja iznosi 0,670 te je Bangladeš bio na 129. mjestu 2022.

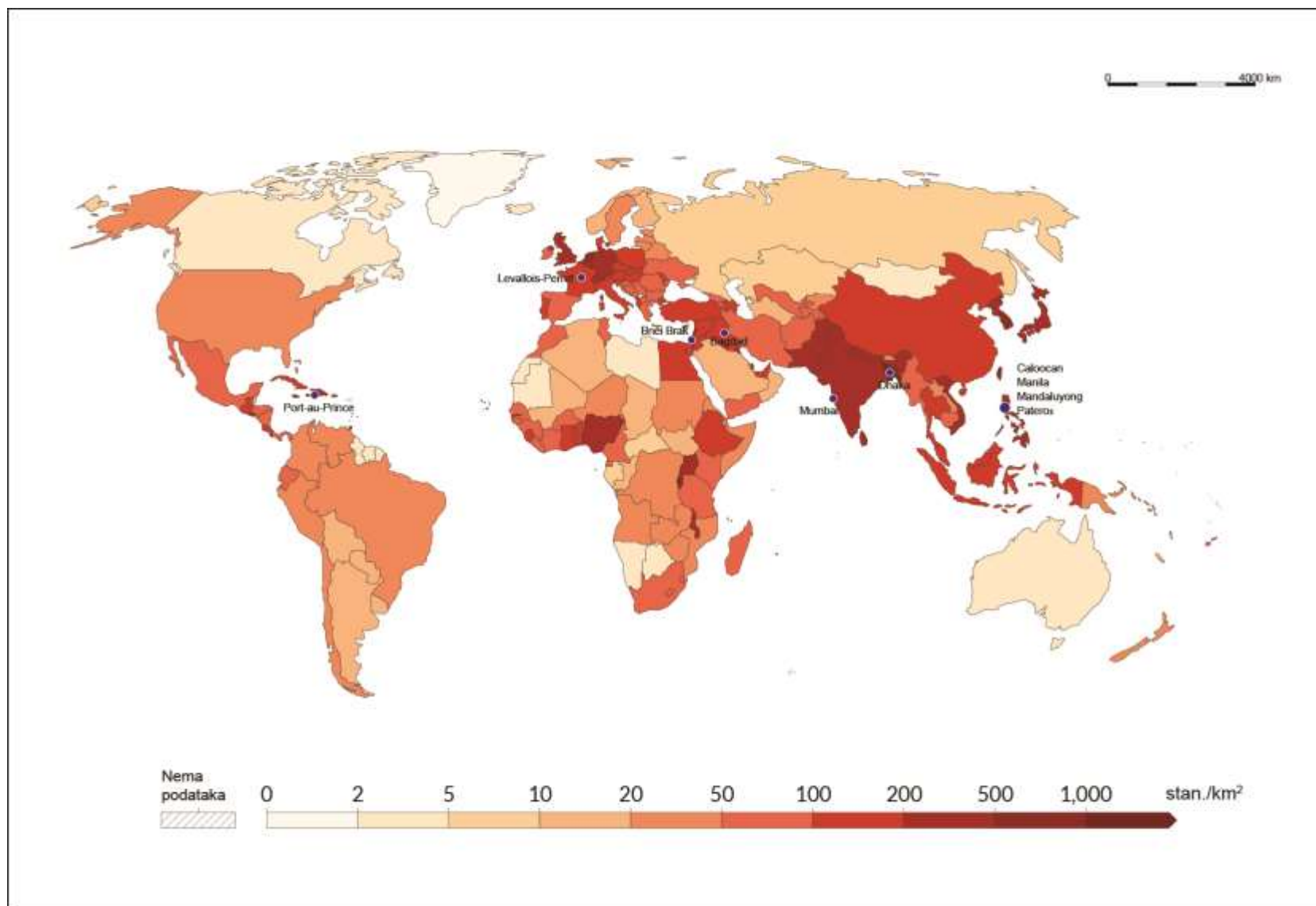
Grad smješten u izraelskoj mediteranskoj obalnoj ravnici, jedan od najsiromašnijih gradova Izraela, Bnei Brak (27 338 stan./km²) rangiran je kao deveti grad po gustoći naseljenosti na svijetu. Također je smješten u Aziji. Stanovništvo je u prosjeku mlado: u dobi je do 14 godina 28,2 % stanovnika, od 15 do 64 godine 61,4 %, a u dobi od 65 i više godina 10,4 % (2012.). U primarnim je djelatnostima u Izraelu zaposleno 1,2 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 17,5 %, a u tercijarnim 81,3 %. Vrijednost izraelskoga HDI-ja iznosi 0,915 te je Izrael bio na 25. mjestu na svijetu 2022.

Port-au-Prince (27 395 stan./km²) glavni je grad Haitija. Nalazi se u Sjevernoj Americi te je osmi grad po gustoći naseljenosti na svijetu. U njemu živi polovica ukupnoga stanovništva Haitija. Zbog visokoga je prirodnog porasta stanovništvo Haitija mlado: u dobi je do 14 godina 35,8 % stanovništva, od 15 do 64 godina 59,8 %, a starije od 65 godina samo je 4,4 %. U primarnim je djelatnostima zaposleno 49,6 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 25,3 %, a u uslužnim djelatnostima 25,1 %. Vrijednost HDI-ja Haitija iznosi 0,552 te je država na 158. mjestu na svijetu 2022.

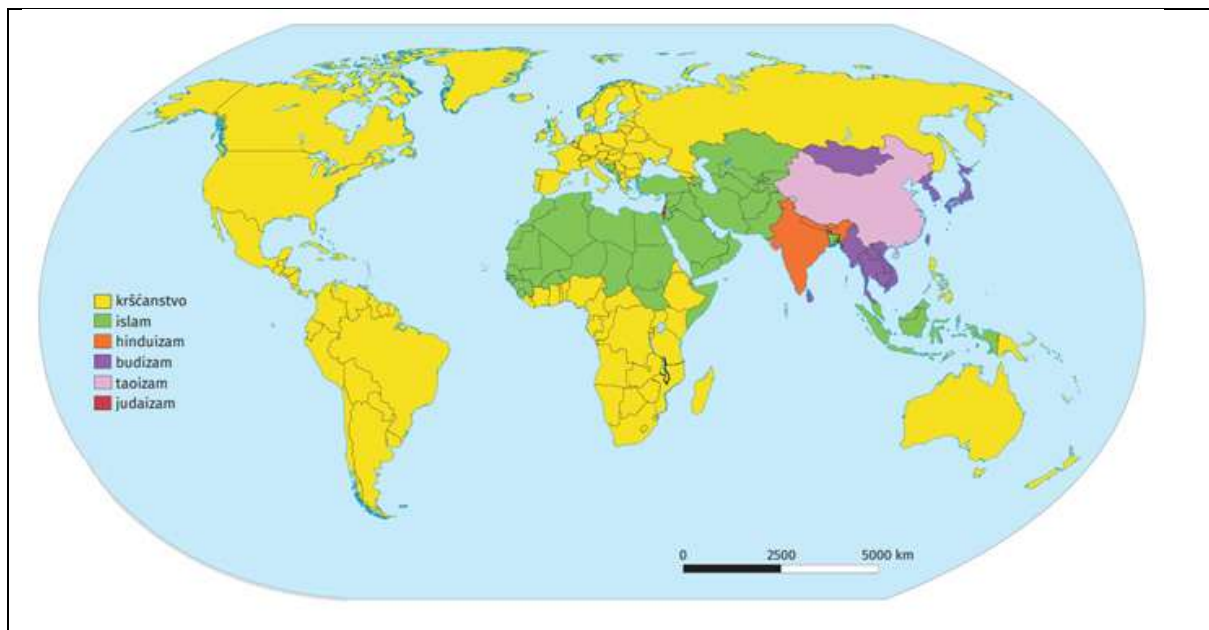
Titulu desetoga grada po gustoći naseljenosti na svijetu nosi Levallois-Perret (26 713 stan./km²), grad u Francuskoj smješten oko 6 km od središta Pariza. Grad slovi kao jedno od najbogatijih pariških predgrađa. Francusko je stanovništvo prema demografskim kriterijima staro: udio je starijih od 65 godina (20,3 %) veći od udjela mladoga stanovništva u dobi do 14 godina (17,8 %). U primarnim djelatnostima zaposleno je 2,6 % aktivnoga stanovništva, u sekundarnim 20,3 %, a u uslužnim 77,1 %. Vrijednost francuskoga HDI-ja iznosi 0,910 te je Francuska bila na 28. mjestu 2022.

prema <https://worldpopulationreview.com/world-city-rankings/population-density-by-city> (27. 4. 2024.)
Bangladeš. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/banglades> (27. 4. 2024.)
Filipini. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://enciklopedija.hr/clanak/filipini> (27. 4. 2024.)
Francuska. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/francuska> (27. 4. 2024.)
Indija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/indija> (27. 4. 2024.)
Irak. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://enciklopedija.hr/clanak/irak> (27. 4. 2024.)
Izrael. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/izrael> (27. 4. 2024.)
Haiti. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://enciklopedija.hr/clanak/24099> (27. 4. 2024.)

Sl. 1. Gustoća naseljenosti na Zemlji i deset najgušće naseljenih gradova na svijetu 2024.

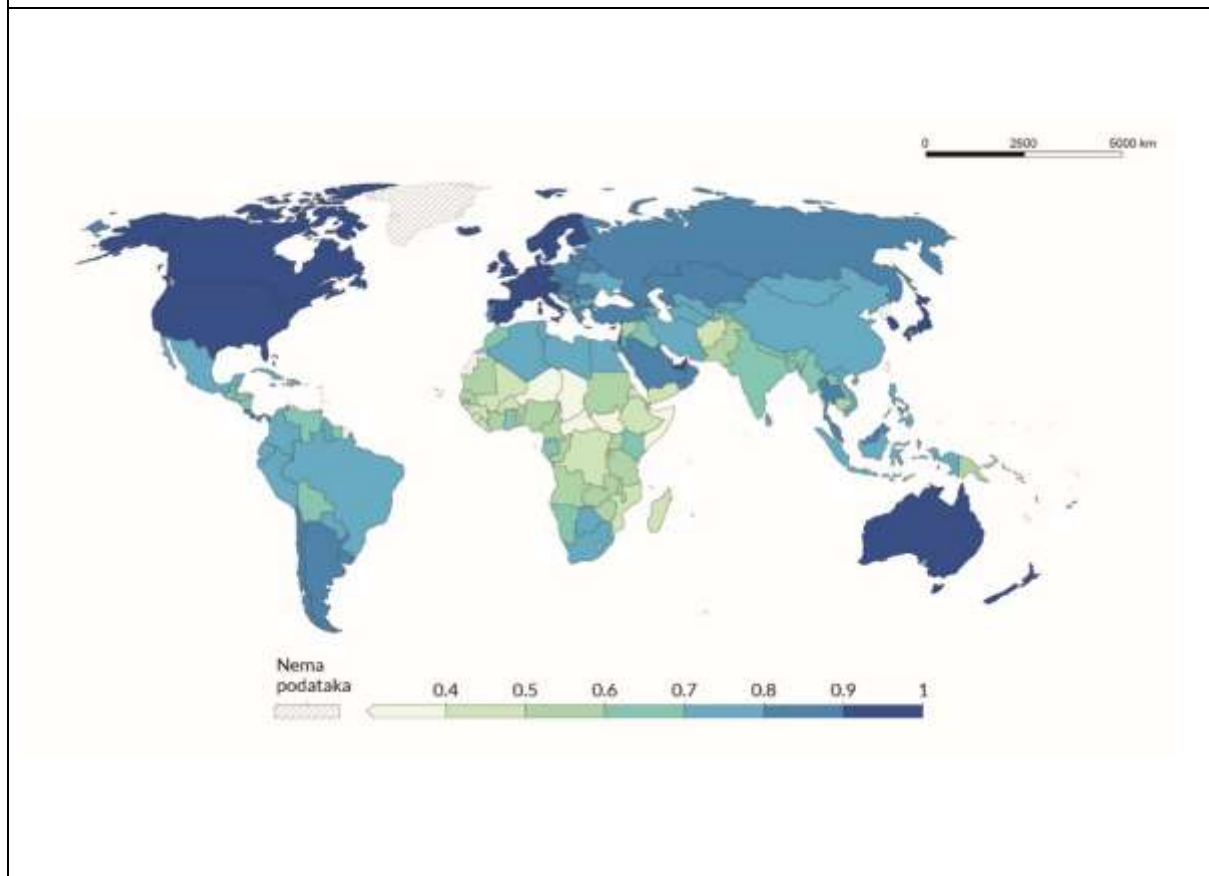

Izvor: <https://worldpopulationreview.com/world-city-rankings/population-density-by-city> (27. 4. 2024.)

Sl. 2. Religijska struktura stanovništva svijeta

Izvor: Gambiroža, I., Jukić, J., Marin, D., Mesić, A., 2022; MOJA ZEMLJA 2: udžbenik iz geografije za šesti razred osnovne škole, Alfa, Zagreb.

Sl. 3. Indeks društvenoga razvoja u državama svijeta 2022.

Izvor: <https://ourworldindata.org/grapher/human-development-index> (28. 4.2024.)

PRILOG 2.

Kako mjeriti gospodarsku razvijenost?

„Da bismo mogli uspoređivati države prema razvijenosti, potrebno je utvrditi kriterije usporedbe. Oni su najčešće, posebice u prošlosti, bili vezani isključivo za razvijenost gospodarstva pa se tako još često kao kriteriji uzimaju BDP iskazan paritetom kupovne moći (PKM) i BDP po stanovniku. Danas se sve češće koriste i sintetički pokazatelji razvijenosti koji obuhvaćaju više kriterija i kojima se nastoje prikazati i mogućnosti budućih promjena u stupnju razvijenosti. Najčešće se koristi HDI. ...Indeks društvenoga razvoja (HDI – Human development indeks) sintetički je pokazatelj razvijenosti koji su 1990-ih uveli Ujedinjeni narodi da se pojam razvijenosti ne promatra samo s aspekta gospodarstva, nego i s aspekta dugovječnosti i zdravlja te znanja. HDI ima tri sastavnice, a to su: očekivano trajanje života, stupanj obrazovanja i BDP po stanovniku. Dobivene su vrijednosti od 0,001 do 1. Prema podacima za 2017. godinu Hrvatska je bila na 46. mjestu s vrijednošću HDI-ja 0,831.” Države se grupiraju u četiri skupine: države s vrlo visokim (od 0,800 do 1,000), s visokim (0,700 – 0,799), sa srednjim (od 0,550 do 0,699) i niskim indeksom društvenoga razvoja (0,350 do 0,549). Prema Programu Ujedinjenih naroda za razvoj (skraćeno UNDP od engl. *United Nations Development Programme*) Hrvatska je 2022. imala vrijednost HDI-ja od 0,878 i bila je na 39. mjestu.

Izvori:

Gall, H., Jukopila, D., Kralj, P., 2021: Udžbenik geografije u drugom razredu gimnazija i strukovnih škola, Školska knjiga, Zagreb.

Dalić, A. Nebeski Hostić, S., Vuk, R., 2020: Zemlja na dlanu, Geografija 2, Udžbenik geografije u drugom razredu gimnazija i strukovnih škola, Meridijani, Zagreb.

<https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> (28. 4. 2024.)

Ekološka opterećenja i modeli upravljanja u gusto naseljenim gradovima

„(...) Oni su centri inovacija i najčešće nude najbolje mogućnosti za ispunjenje čovjekovih potreba, očekivanja te ispunjen i zadovoljavajući način života. No ako se njima ne upravlja dovoljno dobro, produktivnost i kvaliteta života izloženi su negativnom djelovanju. (...) Postoji očita razlika u infrastrukturalnoj potrošnji razvijenih i siromašnih gradova. Tu je razlog vrlo jednostavan: veličina proračuna neposredno ovisi o rezultatima ekonomskog razvitka. Ekonomski rast temelj je suzbijanja siromaštva i podizanja kvalitete života i okoliša. Zato je najznačajnija obveza gradskih vlasti da unaprijede ekonomsku djelotvornost. Postane li grad ekonomski nedjelotvoran, nedostajat će financijskih sredstava potrebnih za njegovo održavanje, a kvaliteta života i okoliša bit će u regresiji. (...) nužno je, naravno, usmjeriti se prije svega na adekvatno rješavanje problema potpune, 24-satne opskrbe pitkom i zdravom vodom, kanalizacije (...) unapređenja kvalitete života u slamovima, uključujući i regionalne programe kvalitetnije prehrane siromašnog stanovništva. (...) S gospodarskim razvojem i rastom imovine nastaju novi problemi, poput prometne zakrčenosti i onečišćenja svih vrsta. (...) Potrebna su znatna ulaganja u zaštitu vode od onečišćenja, sustav kanalizacije, kontrolu tokova i gradskih prometnih sustava...”

Izvor: Stiperski, Z., Fürst-Bjeliš, B., 2003: Problemi i modeli upravljanja okolišem u megagrafovima zemalja u razvoju, *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, sv. 12, br. 6 (68), 1051 – 1067.

PRILOG 3. DiscoverEU – prilika za mlade

Inicijativa DiscoverEU osamnaestogodišnjacima pruža priliku da putujući Europom steknu vrijedna iskustva. U razdoblju od 16. do 30. travnja 2024. svi koji su rođeni između 1. srpnja 2005. i 30. lipnja 2006. (uključujući te datume) mogli su poslati svoje prijave za inicijativu pod nazivom DiscoverEU. **DiscoverEU** je inicijativa u okviru programa Erasmus+ koja mladima nudi priliku da otkrivaju raznolikost Europe, upoznaju njezinu kulturnu baštinu i povijest te se druže s ljudima iz cijele Europe. Dobitnici besplatno primaju putnu propusnicu i putuju uglavnom vlakom. Odabrani putnici dobivaju europsku iskaznicu za mlade s brojnim popustima za kulturne sadržaje, obrazovne i sportske aktivnosti, lokalni prijevoz, smještaj i hranu. Putovanje može trajati najmanje jedan, a najviše 30 dana. Sudjelovati su mogli mladi koji imaju državljanstvo ili boravište u jednoj od sljedećih država: članici Europske unije ili jednoj od država pridruženih programu Erasmus+: Island, Lihtenštajn, Sjeverna Makedonija, Norveška, Srbija i Turska.

Izvor: https://youth.europa.eu/discovereu_hr (21. 4. 2024.)

PRILOG 4. Primjeri citiranja literature i izvora

LITERATURA / IZVOR	REFERENCA U POPISU LITERATURE
knjiga	Nejašmić, I., 2006: <i>Demogeografija – Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima</i> , Školska knjiga, Zagreb.
članak u časopisu	Lončar, J., 2019: Globalizacija i/ili održivi razvoj?, <i>Geografski horizont</i> 65 (2) 7-16.
mrežna stranica	https://worldpopulationreview.com/world-city-rankings/population-density-by-city (27. 4. 2024.)
publikacija na internetu	<i>Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje</i> . Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. (26. 3. 2022.)